

Találkozó párhuzamosok

A Cselekvő közösségek projekt és a kulturális törvény módosításának összefüggései

A közösségi művelődés középpontjában a közösségek kell álljanak. A közösségek egyszerre alanyai, céljai és együttműködő partnerei kell legyenek mind a közösségi művelődés szakpolitikájának, mind szakmáknak egyaránt. Hiszen – amint azt 2011-ben, többekkel írtuk a „Közös jövőnk” című, a közösségi művelődés megújításának stratégiájáról szóló vitairatban – a közösségek egyrészt a kultúra bölcsői, értékeket, hagyományokat, tudást örökítenek át, másrészt az együttműködés iskolái és elsődleges gyakorlóterepei; megtartanak és megóvnak, ezáltal pedig a társadalmi integráció, a társadalmi integrálódás eszközei. A közösségek mindemelt a társadalomban való szervezkedés, a társadalmi viszonyokhoz való kritikus, azt jobbítani akaró hozzáállás szorgalmazásával a demokrácia műhelyei és a közös gondolkodás generálta innováció, az erőforrások megosztása, s egyben az egymásért érzett felelősség által a gazdasági boldogulás eszközei is.

Bármennyire is axióma a fenti bekezdés első két mondata, láthatjuk, hogy ennek érdekében számos feladat adódik még. Minden szakpolitika és szakma számára alapvető kérdés tehát: miképpen segíthető elő, hogy fejlesztési szándékai, irányai a napi gyakorlat részévé váljanak? Különösen az önkormányzatok, mint döntéshozók, fenntartók és finanszírozók, valamint a közösségi művelődési intézmények, mint a polgárokkal napi kapcsolatban álló, értük hivatott szervezetek szintjén. Az NMI Művelődési Intézet – és egyéb ágazatok, szakterületek esetében a hozzá hasonló intézmények, szervezetek – létét e szükséglet indokolja. Nélkülözhetetlenek azok a szervezetek és szakemberek, amelyek és akik a fejlesztő folyamatok megvalósítói. Elsődleges céljuk és feladataik, hogy hozzájáruljanak az önkormányzatok és a helyi intézmények kompetenciáinak fejlődéséhez, fejlesztéséhez. Feltárják és megmutatják a közösségi művelődésben rejlő társadalom- és gazdaságfejlesztési potenciált, hozzájárulnak ahhoz, hogy az

e területeken dolgozó szakemberek minél szélesebb eszköztárral rendelkezzenek mind a közösségek fejlesztése, mind a velük való együttműködés terén.

A Cselekvő közösségek program kidolgozása is egyrészt a fenti szükségletből eredt. Ezért része a programnak – többek között – a településvezetők, képviselő testületi tagok és hivatali munkatársak számára szervezendő, a közösségfejlesztési folyamatokban rejlő lehetőségeket, várható társadalom- és gazdaságfejlesztési hatásokat ismertető, megvitató szakmai műhelyek, a sikeres helyi-társadalmi és gazdaságfejlesztési folyamatok, eredményes szektor- és ágazatközi együttműködések, innovatív intézményi gyakorlatok megismerését szolgáló hazai tanulmányutak és a szakembereket célzó képzési programok. Ugyancsak e célt szolgálják a kiadásra kerülő módszertani útmutatók, majd azok közösségi módon megújítható, wiki alapú¹ változatai, ahogyan a

¹ Közösségi alapon megvitatható és szerkeszthető online tartalom

A Cselekvő közösségek projekt egy szakmai műhelyen készült makettje

Szín Közösségi Művelődés folyóirat ezen és további számai, illetve a konzorciumi partnerek hasonló folyóiratainak különszámai is. Mindezek szorosan illeszkednek az NMI Művelődési Intézet és konzorciumi partnerei szakmai-módszertani tevékenységrendszerébe, azaz mindazon alapfeladatokhoz, amelyek az állami támogatásukat – a partnerek esetében fenntartásukat – indokoltá és szükségessé teszi.

A Cselekvő közösségek program kidolgozását azonban nem csupán az intézményrendszer-fejlesztési szükségletek indokolták, hanem alapvetően azok a társadalmi-gazdasági tényezők, amelyekről jelen kiadvány következő cikke, a „Társadalmi és kulturális tőke – válságok és folyamatok” című tanulmány értekezik részletesen. Továbbá az a megközelítés, amely szerint közösségi szerepvállalás, a szűkebb vagy tágabb közösség érdekében

való cselekvés nélkül „polgár” helyett csak „tulajdonnal rendelkező emberről” beszélhetünk és az abban való meggyőződés, hogy tartós társadalmi-gazdasági fejlődés csak az egyes települések, térségek belső erőforrásaira: az együttműködés képességére építve jöhet létre. A válsághelyzeteket oldani szándékozó, a „lakosokat” „polgárokká” nemesítő fejlesztési folyamatok közvetlen támogatását azonban nem a Cselekvő közösségek program, hanem a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program keretében megjelenő, közösségfejlesztési folyamatok megvalósítását szolgáló pályázati felhívások hivatottak. E két, nemzeti szintű fejlesztési program kölcsönhatása tudja biztosítani azt a komplex támogatórendszert, amelynek köszönhetően – szándékaink szerint – eredményesen zárul több száz település 36-54 hónap időtartamú közösségfejlesztési folyamata.

Minden fejlesztési program esetében kulcskérdés azonban, hogy miképpen lesznek fenntarthatók az általa generált folyamatok, elért eredmények. Egy közszolgáltatásokat nyújtó intézményrendszer esetében a szakpolitika számára a klasszikusnak mondható eszközök, azaz a jogi szabályozás és a finanszírozás biztosíthat ehhez eszközöket. A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Kultv.) közösségi művelődést szabályozó fejezeteinek módosítását – többek között – e szándék vezérelte. Az állítás azonban fordítva is igaz: a Cselekvő közösségek program hozzájárul ahhoz, hogy a települési önkormányzatok és a közösségi művelődési intézmények felkészülhessenek a Kultv. által meghatározott új feltételekre.

A Kultv. új, illetve megújított tartalma és a Cselekvő közösségek program tevékenységrendszer több ponton is kapcsolódik. Ezeket az alábbi táblázatban foglaltam össze.

A Cselekvő közösségek projekt szakterületi jelentőségét és újszerűségét egyrészt az is alátámasztja, hogy a projekt elősegíti a megújí-

tott jogszabályi környezet önkormányzati és intézményi szintű alkalmazását; másrészt a szakterület megújított jogszabályi környezete is hozzájárul a projekt – a megvalósító szervezetek által vállalt tevékenységek mellett – a közösségi művelődési szakterületen elért eredmények fenntarthatóságához. Minde-

zek mellett jelentős esély van arra, hogy a sokáig csak egymás mellett meglévő, de egymást nem erősítő szakmai szándékok most a megfelelő körülmények megteremtésével egymást erősítve segítsék a közösségi alapú társadalmi megújulás szándékát. Most valóban találkozhatnak a párhuzamosok.

A Kultv. új, illetve megújított tartalma	A Cselekvő közösségek projekt és a TOP-pályázatok tevékenységei
<p>A Kultv. 77. § (3) bekezdése értelmében a közművelődési intézmény és a közösségi szintér</p> <p><i>„a) segíti a közösségi tevékenységeket, a művelődő közösségek működését, ösztönzi a társadalmi összetartozást és a közösségek kulturális értéktérítésben való aktív részvételét,</i></p> <p><i>b) működése a közösségek öntevékenységén alapul, és azt ösztönzi, tevékenységét a közösségek érdeklődése, igényei és szükségletei alapján végzi, tevékenységének tervezésébe, értékelésébe a közösségeket bevonja”.</i></p>	<p>A projekt keretében megvalósul a helyi kulturális intézmények felkészítése működésük társadalmiasítására és a közösségfejlesztési folyamatok támogatására, közösségi kezdeményezések befogadására.</p> <p>A kiírás társadalmiasítottan működőnek azon intézményeket tekinti, amelyek aktivitásainak meghatározásában, megvalósításában és értékelésében a település, településrész lakosai tevékenyen részt vesznek és ezek beépítésre kerülnek az intézmény belső működését meghatározó dokumentumokba.</p>
<p>A Kultv. megújítása keretében megerősítésre került a közművelődési kerekasztalok (korábban közművelődési tanácsok) kompetenciái, pl.: a közművelődési rendelet megalkotásának és ötvenkénti megújításának folyamatába az önkormányzatnak be kell vonnia a kerekasztalokat (83/A. (1)), ahogyan a település közösségi művelődési intézménye, intézmények átalakításakor már nemcsak – a törvényességet ellenőrizni hivatott – kultúráért felelős miniszter, hanem – a helyben lakó polgárok szempontjait közvetíteni képes – közművelődési kerekasztal véleményét is be kell szerezze az önkormányzat (78/J (1)).</p>	<p>A TOP 5.3.1-16 és TOP-6.9.2-16 felhívásokban kötelező tevékenység – a közösségfejlesztési folyamat előrehaladását értékelő, szükség szerint módosító – részvételi fórumok elindítása, működtetése, meglévők fejlesztése, amelyekkel kapcsolatban elvárás, hogy tagjai, résztvevői a projekt első évében legalább négy, a továbbiakban évente legalább két alkalommal találkozzanak. Ilyen részvételi fórumok lehetnek például a párbeszédkörök, a kerekasztalok vagy a szomszédsági tanácsok, közösségi bizottságok.</p>
<p>A Kultv. 77. § (3) bekezdése értelmében a közművelődési intézmény és a közösségi szintér</p> <p><i>„d) együttműködik a civil, gazdasági és egyéb szervezetekkel, kulturális intézményekkel, más szakterületekhez tartozó intézményekkel”.</i></p>	<p>A TOP 5.3.1-16 és ZOP-6.9.2-16 felhívásokban támogatható tevékenység az intézményi, ágazati együttműködések kialakítása, fejlesztése, amellyel kapcsolatosan elvárás a közösségfejlesztési folyamatban, a közösségek fejlesztésében érintett kulturális, szociális, köznevelési, ifjúsági intézmények, civil és egyházi szervezetek együttműködési rendszerének kialakítása, működtetése; illetve a térségben, településen, településrészen működő intézmények együttműködési rendszerének működtetése.</p>
<p>A Kultv. 78/H (3) bekezdése a közösségi szinterek (azaz a községek) esetében is kötelezővé teszi szakirányú középfokú végzettséggel rendelkező szakember foglalkoztatását, azzal, hogy a foglalkoztatást <i>„több fenntartó, működtető közösen is biztosíthatja oly módon, hogy egy személy legfeljebb három község tekintetében láthatja el feladatait”.</i></p>	<p>Azáltal, hogy a Kultv. a községek esetében is kötelezővé teszi szakember alkalmazását, megteremti a Cselekvő közösségek projekt és a TOP-pályázatok eredményei fenntartásának intézményi garanciáit. Azonban a szakember önmagában nem elégséges garancia. Az NMI Művelődési Intézet alapfeladatai keretében biztosított szakmai-módszertani támogatása és képzési rendszere biztosíthatja azt a szakmai háttérrel, amellyel felvértezve a szakemberek nagyobb biztonsággal tudnak hozzájárulni a kezdeményezett közösségi folyamatok fenntarthatóságához.</p>

BEKE MÁRTON (1977) a közösségi művelődési szakterület szakmai vezetője. Művelődésszervező és ifjúsági szakértő szakokon szerzett diplomát. Dolgozott közművelődési intézményben, civil, piaci és kormányzati szervezetekben. A HROD szakmai igazgatójaként részt vett az integrált közösségi és szolgáltató terek kialakítását célzó fejlesztési program koncepcionalásában, vezette a közösségi művelődési szakterület megújítását célzó „Közös jövőnk” című stratégia összeállítását. Az EMMI főosztályvezetőjeként – többek között – a Cselekvő közösségek projekt szakmai koncepciójának kidolgozásáért volt felelős. A Közösségfejlesztők Egyesülete, a Civil Közösségi Házak Magyarországi Egyesülete és a Települési Gyermek-és Ifjúsági Önkormányzatokat Segítők Egyesülete tagja.